

AVTOMOBILLAR VA AVTOMOBILSOZLIK TARIXI

Farg'ona shahar 1-sonli politexnikum

ta'lim ustalari

Orifjonov Rasul Mashrabovich

Raxmonov Murodjon Yuldashevich

Olimov Usmonali

Annotatsiya: Ushbu maqolada ko'pchilik tarixchilar taxminan 1900-yillarda boshlangan deb hisoblagan avtomobil sanoati tarixi haqida bilib olamiz. Ikkinchi jahon urushidan so'ng avtomobil sanoatining o'sishi, AQSH iqtisodiyotining ushbu muhim sektoridagi yangiliklar haqida ma'lumotlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Avtosanoat, Benz, Motorwagen, xavfsizlik kamarlarini, "Katta uchlik", Sport Utility Vehicles (SUV), kichik gaz dvigateli, yangi texnologiyalar.

O'n yillikdagi avtomobil sanoati tarixi

Bir qancha muhim bosqichlar zamonaviy avtomobil sanoatini shakllantirishga yordam berdi. Avtosanoatning tarixiy kontekstini ko'rib chiqsangiz, AQSh iqtisodiyotining bu asosiy kuchi yillar davomida ko'plab ko'tarilish va pasayishlarni boshdan kechirganini ko'rish oson. Avtosanoatning sekinlashishi, avtomobil ishlab chiqarishning globallasuvi va avtoulov kompaniyalarining bankrotlik to'g'risida ariza berishlari kabi so'nggi voqealar XX va yigirma birinchi asrlarda avtomobil sanoati duch kelgan ko'plab muammolardan faqat bir nechtasi.

1900-yilgacha: Avtosanoat boshlandi

1900-yilgacha avtomobil haqiqatan ham yangilik buyumi bo'lib, hali sanoatni ifodalovchi asosiy kuch emas edi. Ko'pgina o'zgarishlar zamonaviy avtomobilning paydo bo'lishiga hissa qo'shgan bo'lsa-da, ko'pchilik avtomobil tarixini sevuvchilar va Kongress kutubxonasi nemis ixtirochi Karl Benzni birinchi zamonaviy avtomobilni yaratishda hurmat qilishgan. Birinchi marta 1886 yilda Benz tomonidan yaratilgan uch g'ildirakli "Motorwagen" birinchi ishlab chiqarilgan avtomobilga aylandi. Benz

Motorwagen-da bir nechta yaxshilanishlarni amalga oshirdi, ular oxir-oqibat to'rtta g'ildirak, yonilg'i baki va orqa tormozlarni o'z ichiga oldi.

1900-yillar: Avtomobillar o'rtacha oilaga sotiladi

Ko'pchilik tarixchilar taxminan 1900-yillarda boshlangan deb hisoblagan avtomobil sanoati tarixi ham yigirmanchi asr tarixidir. AQSH iqtisodiyotining ushbu muhim sektorining o'sishi haqida bilib oling.

1930-yillar: Depressiya davrida sotuvlar sekinlashdi

GM Heritage Center ma'lumotlariga ko'ra, Buyuk Depressiya avtomobil sanoatiga jiddiy zarba berdi. Ko'pgina avtomobil tarixchilarining fikriga ko'ra, 1930-yillarda barcha avtomobil kompaniyalarining yarmi muvaffaqiyatsizlikka uchragan. Buyuk Depressiyaning boshida avtomobil kompaniyalari asosan kichik va ixtisoslashgan edi. O'n yillikning oxiriga kelib, ular yirikroq va kuchli korporatsiyalarga birlashtirildi. Mutaxassislik kamroq edi, lekin "Katta uchlik" muhim kuch sifatida paydo bo'ldi.

Buyuk depressiya ham uyushgan mehnat uchun muhim vaqt edi. Avtomobil kompaniyalari ishchilarni ishdan bo'shatishdi va ish bilan band qolgan ishchilarga talablar ortdi. Ushbu keskinliklar davrida tashkilotchilar 1935 yilda Birlashgan Avto Ishchilar Uyushmasini (UAW) tuzdilar. O'sha paytdan boshlab kasaba uyushma avtomobil sanoatida katta rol o'ynaydi.

1940-yillar: Ikkinchi jahon urushi davrida avtomobil sanoatidagi o'zgarishlar

Ikkinchi jahon urushi Amerika iqtisodiyotiga Buyuk Depressiyadan chiqishga yordam berdi va avtomobil sanoatining o'sishiga turtki bo'ldi. 1940s.org ma'lumotlariga ko'ra, hukumat 1942 yilda barcha yirik avtomobil zavodlarini yopib qo'ydi va mavjud zaxiralarni qurolli xizmatlar foydalanishi uchun aylantirdi. Iste'molchilar, agar ular katta ehtiyojni namoyon qilsalar, katta miqdorda ratsionga ega bo'lgan avtomobillarni sotib olishlari mumkin edi. Yangi avtomobil ishlab chiqarish muzlatilgan davrda ko'plab kompaniyalar qurolli kuchlar uchun transport vositalarini yaratishni boshladilar va bu katta texnologik taraqqiyotga olib keldi.

1950-yillar: Freeways amerikaliklar uchun ko'proq mashina degani

Ikkinchi jahon urushi tugaganidan so'ng amerikaliklar avtomobilga bo'lgan katta muhabbatni boshladilar. Birinchi marta 1920-yillarda boshlangan avtomagistral tarmog'i 1950-yillarda keskin o'sdi. Avtomobillar Amerika turmush tarzining doimiy qismi edi. PBS ma'lumotlariga ko'ra, 1950-yillarda innovatsion yangi texnologiyalar va raketalardan ilhomlangan dizaynlarga ega avtomobillar paydo bo'lgan. Amerika jamoatchiligi har qachongidan ham ko'proq mashina sotib oldi.

1960-yillar: Avtomobil ishlab chiqaruvchilar xavfsizlikka e'tibor berishadi

1960-yillarda avtomobil sanoati zamonaviy iste'molchi ehtiyojlarini qondira oladigan xavfsizroq transport vositalarini ishlab chiqarishga e'tibor qaratdi. 1964 yilda Studebaker-Packard o'zining barcha avtomobillarida standart jihoz sifatida xavfsizlik kamarlarini joriy qilgan birinchi kompaniya bo'ldi. Xavfsizlikdan tashqari, bu davrdagi avtomobil xaridorlari transport vositalarining kuchli va keng bo'lishini kutishgan va yonilg'i tejamkorligi katta tashvish tug'dirmagan.

1970-yillar: Neft inqirozi kuchlari yoqilg'i iqtisodini vaqtincha yaxshiladi

1970-yillarda yirik neft inqirozi avtomobil ishlab chiqaruvchilarni yoqilg'i tejaydigan avtomobillarni yaratishga majbur qildi. Live Science ma'lumotlariga ko'ra, 1974 yilda yoqilg'i quyish shoxobchalarining 20 foizida iste'molchilarga sotiladigan gaz yo'q edi. Biroq, gaz kilometriga e'tibor uzoq davom etmaydi. Neft embargosi tugagach, avtomobil ishlab chiqaruvchilar tez va kuchli avtomobillar ishlab chiqarishga qaytishdi.

1980-yillar: Avtomobil ishlab chiqarish global miqyosda ketmoqda

1980-yillardan keyin global avtosanoat o'sishining eng muhim ta'siri globallashuv ta'siri bo'ldi. Avtotransport vositalariga bo'lgan yuqori talab Xitoy va Hindiston kabi mamlakatlarda malakali ishchilarning arzonligi bilan birgalikda, bu mamlakatlardagi ishlab chiqaruvchilar kasaba uyushmalari birlashgan U. S. ishlab chiqaruvchilar. Keyinchalik avtomobil ishlab chiqaruvchilari arzonroq mashinalarni dunyoning rivojlangan mamlakatlariga eksport qilishlari mumkin edi. Dyuk universitetining 2009 yildagi avtosanoat haqidagi hisobotiga ko'ra, 1975 yilda jahon avtomobil ishlab chiqarishining 80 foizi yetti mamlakat hissasiga to'g'ri keladi.

1990-yillar: Resurslar savol ostida

Shu o'n yillikda Sport Utility Vehicles (SUV) nihoyatda mashhur bo'ldi. 1980-yillardagi barqaror gaz narxlari iste'molchilarni ushbu kattaroq, to'rt g'ildirakli avtomobillar uchun resurslardan foydalanish haqida kamroq tashvishlanishga olib keldi. Mijozlar atrof-muhit muammolari bilan ortiqcha tashvishlanmasa-da, hukumatlar edi. Kaliforniya kabi shtatlar avtomobillarni atrof-muhit uchun xavfsizroq qilish talabini ilgari surdi. Bu elektr akkumulyatorlarida ishlaydigan avtomobillarni ko'proq ishlab chiqarish kabi yirik texnologik yutuqlarga olib keldi. 1990-yillarning oxirida birinchi gibrid avtomobillar ham kichik gaz dvigateli, ham elektr motorli ishlab chiqarildi.

2000-yillar: Avtomobillar kichikroq va samaraliroq bo'lmoqda

2005 yilga kelib, global ishlab chiqarishning 80 foizi 11 mamlakatdan to'g'ri keldi, bu o'yin maydonining kengayishini va global raqobatning sezilarli o'sishini anglatadi. Yangi ming yillikning dastlabki bir necha yillarida avtomobil kompaniyalari kuchli transport vositalarini kutgan iste'molchilarga xizmat ko'rsatdi. Sport avtomobili (SUV) shoh edi va iste'molchilarga ushbu qimmatbaho avtomobillardan birini sotib olish uchun kredit olish oson edi. Biroq, 2008 yilda yirik iqtisodiy tanazzul banklarni moliyalashtirish talablarini kuchaytirishga undadi. Qimmatbaho transport vositasini sotib olishga kamroq odam qodir edi. Shu bilan birga, yoqilg'i qimmatlashdi. 2008 yilning yozida rekord darajadagi yoqilg'i narxlari ko'plab iste'molchilarni katta transport vositalarini sotishga va kichikroq, samaraliroq avtomobillarni sotib olishga majbur qildi. Gibridlar va gaz yutuvchi kompaktlar endi yo'lni boshqaradi. Retsessiya ko'tarilgach, yoqilg'i samaradorligi va amaliylikka e'tibor saqlanib qoldi.

Xulosa:

2010-yildan beri avtomobil sanoati o'tgan yo'qotishlaridan tezda tiklandi. Sanoat 2007-yildan buyon o'zining eng yaxshi yilini 2013-yilda ko'rsatdi va har yili ko'proq savdo va ish o'rinlari ko'rsatdi. Haydovchilar endi har qachongidan ham ko'proq transport vositalari va qo'shimcha hashamatli narsalarga ega. Yoqilg'i tejaydigan va barqaror avtomobillar mashhur bo'lib, o'z-o'zidan boshqariladigan va internetga

ulangan avtomobillar ommalashib bormoqda. 2016 yilda 25 yoshdan 34 yoshgacha bo'lgan odamlarning deyarli yarmi to'liq avtonom transport vositasidan foydalanishini aytdi, chunki ular an'anaviy mashinadan ko'ra xavfsizroq deb o'ylashadi. Kelgusi yillarda yuqori texnologiyali avtomobil komponentlari global bozorida eksponensial o'sishni kutishingiz mumkin.

Tarix davomida avtomobil sanoati o'zgaruvchan vaqtga moslashishning ajoyib qobiliyatini namoyish etgan. Garchi ishlab chiqaruvchilar o'tgan asr davomida kelib- ketgan bo'lsa-da, sanoat iste'molchi ehtiyojlariga javob beradigan avtomobillarni yaratishga e'tibor qaratdi.

FOYDALANILGAN

ADABIYOTLAR:

1. Car anatomy: The Basics / How cars work? (3D animation).
<https://youtu.be/fPjOWekzeGI?si=6uSXUWhTD3afN0L0>
2. Car anatomy: what are the parts of a car? <https://motorway.co.uk/sell-my-car/guides/whatare-the-parts-of-a-car>
3. Dunyo mashinasozlik sanoati. Электрон ресурс: [https://aim.uz/referaty/ 356-mashinostroenie-referaty/1146-dunyo-mashinasozlik-sanoati.html](https://aim.uz/referaty/356-mashinostroenie-referaty/1146-dunyo-mashinasozlik-sanoati.html).
4. Fred Mattson. Automotive Upholstery & Interior Restoration. 2017. 192 p.
5. Mashina mexanizmlar nazariyasi. Электрон ресурс: [https://aim.uz/referaty /356-mashinostroenie-referaty/24970-mashina-mexanizmlar-nazariyasi-mashinalarniklassifikatsiyasi.htm](https://aim.uz/referaty/356-mashinostroenie-referaty/24970-mashina-mexanizmlar-nazariyasi-mashinalarniklassifikatsiyasi.htm)
6. O.Xamraqulov, X.Xamraqulov, “Avtomobil detallari ishlash qobiliyatini qayta tiklash”, O‘quv qo‘llanmasi, Jizzax, 2007 yil, 152 bet.
7. Ismoiljon o‘g‘li S. A. et al. DVIGATEL KONSTRUKTSIYASI VA ISHCHI JARAYONLARINI BOSHQARISHNI MUKAMMALLASHTIRISH //Scientific Impulse. – 2022. – T. 1. – №. 4. – C. 536-542.